

nadezda_pisarenko@ukr.net

Громоздова Л. В.

кандидат економічних наук, професор кафедри регіоналістики і туризму
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Базарна О. В.

експерт, Всеукраїнська асоціація громад

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЇ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД

Анотація. У статті досліджено процеси розвитку регіонів передбачає використання загальнонаукової методології, методології міждисциплінарного рівня, методології науки «публічне управління» та методології наукового дослідження регіонального розвитку. Визначено, що серед багатьох існуючих у наш час регіональних парадигм найбільшої уваги заслуговують чотири: «регіон-квазі-корпорація», «регіон як квазі-держава», «регіон як ринок», «регіон-соціум». Надано їх сутність.

Ключові слова: публічне управління; адміністрування; методологія дослідження; розвиток регіонів; регіон.

Використання наукових методів у дослідженні процесів регіонального розвитку зумовлено фокусуванням на найістотніших викликах і проблемах в еколого-соціо-економічній сфері регіонів, активізації інвестиційної діяльності, інтеграції регіонів в національний і світовий економічний простір, забезпечення збалансованості розвитку всіх елементів та підсистем регіонального системного утворення.

В умовах сучасного стану світового господарства, який характеризується безперервним виникненням нових загроз та необхідністю вирішення відповідних проблем, глобалізації та стирання кордонів між різними ринками, найважливішим імперативом успішного розвитку регіонів стає розробка і реалізація ефективної державної політики регіонального розвитку.

Необхідною умовою формування зазначеної політики є її наукове обґрунтування. Це актуалізує необхідність удосконалення використання методології державного управління у дослідженні процесів регіонального розвитку.

Дослідженням проблематики методологічного забезпечення науки публічного управління у різні періоди займалися вітчизняні вчені В. Д. Бакуменко, К. О. Ващенко, В. М. Князєв, В. І. Луговий, В. Я. Малиновський, Н. Р. Нижник, В. А. Ребало, І. В. Розпутенко, В. А. Скурятівський, Ю. П. Сурмін, В. П. Тронь та інші. Науковці досліджували проблеми логіки і методології наукових досліджень у публічно-управлінській науці України та її теоретичної генези, використання інституціонального підходу у методології дослідження проблем публічного управління, методи дослідження стану сільських територій і формування регіональної політики їх розвитку, методи дослідження структурної перебудови господарського комплексу регіону, теорії регіонального розвитку та їх еволюцію та ін.

Мета дослідження — проаналізувати основні складові методології державного управління та надати пропозиції з її практичного використання у дослідженні процесів регіонального розвитку.

Дослідження процесів розвитку регіонів передбачає використання загальнонаукової методології, методології міждисциплінарного рівня, методології науки «державне управління» та методології наукового дослідження регіонального розвитку [1].

Методологія публічного управління характеризується значним проблемним полем, яке включає необхідність розв'язання багатьох проблем. Серед них:

- створення та розвиток категорійного апарату публічного управління, що передбачає обґрунтування, систематизацію, класифікацію та опис категорій, аналіз їх генезису, ролі в науці та практиці;
- формулювання принципів публічного управління, аналіз їх наукової, оцінної та практичної транскрипцій;
- визначення норм пізнавальної, оцінної та практичної діяльності в публічному управлінні;
- дослідження системи цінностей, їх зміни та ролей в публічному управлінні, в пізнавальній, практичній і оцінній діяльності;
- вивчення парадигмальності публічного управління, процесів розвитку та змін парадигм;
- аналіз теоретичного напрацювання публічного управління, тенденцій його розвитку та методологічних функцій;
- обґрунтування методів публічного управління, їх специфіки;
- забезпечення цілісності пізнавальної та практичної методологій, їх відкритості для методологічних інновацій.

Відповідно до наведеного, структура методології публічного управління складається з принципів, категорій, норм, цінностей, парадигм, теорій і методів [2].

Розглядаючи зазначену структуру з метою обґрунтування використання методів публічного управління щодо дослідження політики регіонального розвитку, потрібно зазначити, що у системі філософських і соціально-економічних наук поняття «парадигма», як правило, являє собою сукупність стійких та загальнозначущих норм, теорій, методів, а також схем наукової діяльності, які утворюють аналітичну єдність щодо тлумачення теорій. Важливість її виокремлення полягає у тому, що методологічний апарат парадигми дає можливість організувати емпіричні дослідження, результат яких матиме відповідну інтерпретацію, об'єктивність якої буде залежати від якості самої парадигми.

Парадигми в публічному управлінні — системи поглядів на явища, об'єкти і процеси у державному управлінні, що на певному етапі розвитку держави і суспільства підтвердили свою істинність і тому поділяються переважною більшістю фахівців [3].

Варто також сказати, що у ХХІ ст. важливого значення набуватиме інтегральна парадигма, в основу якої покладено нове уявлення про регіони як складні об'єднані ієрархічні комплекси різного таксономічного рівня. Збереження історичних кордонів внутрішніх регіонів та стандартизація регіональних рівнів будуть створювати досить велику проблему, адже всі внутрішні регіони в межах глобальних регіональних утворень (ЄС, НАФТА та ін.) мають бути зіставними щодо рівня соціально-економічних контрастів, який у свою чергу, забезпечить високу стійкість економічних і політичних угруповань. За необхідність розробки нової світової регіональної парадигми вже зараз свідчить факт існування новітніх територіально-економічних формувань: прикордонних зон швидкого економічного зростання, євро регіонів, світових регіонів, інтеррегіональних формувань (наприклад, у межах ЄС) тощо [4].

Розглядаючи далі складові структури методології публічного управління у контексті дослідження регіонального розвитку потрібно зазначити, що найбільше теорій і концепцій щодо регіонального розвитку з'явилося у 70–90 рр. минулого століття. Усі вони базуються на тому, що досягнення високих соціально-економічних показників значною мірою залежить від якості управління, а не ресурсного потенціалу. Відрізняючись за фундаментальними підходами, теорії і концепції пропонують різні механізми впливу на стан територій з урахуванням розміщення економічних об'єктів, їх взаємодії із зовнішнім середовищем, взаємодії і парт-

нерства на місцевому рівні, людського потенціалу та ін. Певною мірою кожна теорія відображає сутність процесів будь-якого регіону на якомусь етапі його розвитку. Протягом останніх років у межах регіоналістики почали розроблятися теорії соціальних мереж і знань невої економіки як основи регіонального розвитку. Вектор наукових досліджень у цій сфері зміщується з макрорівня на макрорівень.

Хоча в науці не існує технологій пізнання територіального чинника, згідно з якими можна визначити доцільність застосування на практиці тієї чи іншої теорії або концепції, у зарубіжних країнах для досягнення соціально-економічних цілей урядами визначались домінуючі концепції, відповідно до яких формувалась державна та регіональна політика. Це свідчить про прикладний характер теорій. Їх урахування в діяльності регіональних і місцевих органів влади, місцевого самоврядування дає змогу розробити ефективні стратегії, оскільки сутність та еволюція наукової думки відображає і закономірності розвитку, які необхідно враховувати при прийнятті управлінських рішень.

Розглядаючи власне методологію наукового дослідження регіонального розвитку потрібно зазначити, що саме специфічні риси об'єкта дослідження визначають сукупність методів та конкретну техніку їх застосування. Дослідження регіонального розвитку вимагає селекції та адаптації загальних методів пізнання. Відповідно на теоретичному рівні застосовують методи, що мають узагальнено-логічний характер, серед них: аналіз, синтез та абстрагування. Водночас аналіз і синтез є базою системного підходу. Емпіричний рівень визначає параметри та дає загальну характеристику реального стану розвитку регіонів, що є основою виведення їх закономірностей. На цьому рівні дослідження ґрунтується на описі та спостереженні і спрямоване на встановлення максимально об'єктивного знання про параметри досліджуваної реальності.

Висновок: Таким чином, дослідження процесів розвитку регіонів передбачає використання загальнонаукової методології, методології міждисциплінарного рівня, методології науки «публічне управління» та методології наукового дослідження регіонального розвитку.

Визначено, що серед багатьох існуючих у наш час регіональних парадигм найбільшої уваги заслуговують чотири: «регіон-квазі-корпорація», «регіон як квазі-держава», «регіон як ринок», «регіон-соціум». Надано їх сутність.

Методологія наукового дослідження регіонального розвитку має об'єднати такі методи: інституційний, системний, соціологічний, історичний, діалектичний, структурно-функціональний, статистичний, ситуаційний, аналіз і синтез, порівняльний аналіз, індукція і дедукція, картографічний, моделювання, вимірювання, описання, узагальнення, спостереження, аналіз документів та ін. Запропоновано способи їх практичного використання під час дослідження процесів регіонального розвитку.

Література

1. Баранова Л. Г. Методи дослідження структурної перебудови господарського комплексу регіону / Л. Г. Баранова // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. — 2010. — Вип. 12. — С. 8–12.
2. Дегтярьова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління / І. Дегтярьова // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. — 2010. — № 4. — С. 141–148.
3. Козаков В. М. Логіка і методологія наукових досліджень у державно-управлінській науці України / В. М. Козаков // Інвестиції: практика та досвід. — 2011. — № 3. — С. 64–67.
4. Корнієвський С. В. Методологія державного управління з дослідження політики регіонального розвитку / С. В. Корнієвський // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2021. № 1 (48). — С. 6–15.